

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

1. Philosophorum errores, & affirmans sententia aliorum auctoritate, & dogmatica ex scriptura, & Patribus probatur.
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

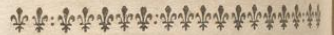
ut eas facere, vel non facere possit, sinereque, ut fiant, vel impedire: quare & eo iure dominio, & potestate sua suprema nullo operis, aut vniuersi commodo maiori, immo absolute nullo, attentio, potest sapientissime honestissimeque malas generis etiam morales, siue actiones prauas, & peccata permittere pro libito, vel impedire; tamen non melius sensu illo, sed longe peius mundus haberet. Probatur: quia vel peccata permittere nequit, vel secus; si secus habetur intentum; si nequit: ergo actiones prauae eius dominio, & potestati liberae ut fiat vel non sint in rebus non subiaccunt, sed ex necessaria omnino Dei voluntate impediuntur, ac non erunt; unde neque erga voluntatem suam non permissuam, sed impedituam peccati libertatem, & potestatem indifferenter voluntatis in actu primo habebit. Unde nec physicum actionis, hic, & nunc, prauae à Deo erit: cum Deus, permissuam adhuc potestatem, ut sit hic, & nunc, ea actio minime habeat.

4. Ex quo inferitur, è duobus aequè falsis, & absurdis, vnum: vel actiones prauas, hic, & nunc, neque esse defacto, contra infaultam generis nostri, plusquam quotidianam, & frequentiore, experientiam: immo neque esse vnquam posse, vel totum reale actionis hic & nunc prauae à nobis adaequate & totalitate causae pendere, quin Deo in eis eliciendis, & operandis subdamur, subdiue possimus: quocumque enim modo in eis eliciendis subditi Dei potentiae, & voluntati posse defendas, permitti actiones, hic, & nunc, prauas posse ac defacto permitti contra tuam doctrinam admittes. Nisi enim fatearis totam actionem nostram, hic, & nunc, prauam nulla à Deo eiusque potestate, & voluntate, dependentia adhuc permissuam à nobis totalitate causae esse: eius omnipotentiam, & vim ad extra actiuam nobis applicari nostraeque determinationi ad eius actionis eliciendam subditi ex Dei voluntate libera debes fateri: atqui haec ipsa est voluntas permissuam actionis, hic, & nunc prauae, vel illam completiue constituens: ergo non potes negare voluntatem permissuam Dei erga prauam, hic, & nunc, actionem nostram, quin asseras nos eiusmodi actionem omnino independentem à Deo, eiusque omnipotentia, & voluntate, adhuc permissuam, totalitate causae producere.

5. Iam verò si è Dei voluntate permissuam actiones nostrae pendeant, nec liber Deus in eis impediendis, vel permittendis pro sua potestate, & dominio sit in primis Dominica illa oratio, *Et ne nos inducas in tentationem*: id est prauae agere non permittas, stolidi duplici titulo erit. Primo quia nec permittere, nec aliquid omnino circa eius existentiam, vel non existentiam negotiari Deus potest: cum id totum penes nos solos sit: Tum, quia libere agere erga alterutrum non potest: stolidum autem est ab aliquo petere, quod non potest immo & quod non praestare non potest: ut de se patet. Secundò omnis pia, imò & prudens gratiarum actio Deo pro non admissis peccatis, & quod tentationibus non succubuerimus à republica rationali prorsus eliminatur ob eandem rationem: quod id, neque à Deo libere habuerimus, nec omnino habuerimus; quae tamen fidei dogmatibus aduerferentur, rationis etiam naturalis lumini, & instinctui contrariantur, ex quo gentes omnes, quae aliquam Deitatem cognouerunt, Deos quosque suos, ut recte operarentur, atque à turpibus, quas aestimabant, actionibus liberarentur orabant, ab eisque liberati gratias agebant. Denique omnis necessitas gratiae Dei ad superandas grauissimas qualisq; tentationes, & conlectaria alia fidei dogmata eueruntur iuxta hanc doctrinam. Maior argumenti Auerrois iuxta hanc doctrinam distinguenda ad formam solutionis erit, concedenda de prouidente, qui ex dominio non prorsus independenti, & absoluto rerum, quibus prouidet, neganda vero de Deo, qui ex tali dominio prouidet, uti prouidere Deum creatis cunctis demonstrauimus.

6. Denique si peccata à Deo permitti connaturalioris prouidentiae, & dispositionis Dei, cum ex parte sui, tum ex parte rationali creaturae liberae, cui prouidet, esset, confirmatio in gratia à Deo paucorum non esset, cum quae connaturalioris prouidentiae sunt, non pauca, & rara sint, sed frequentissima, ac fere omnium: Secundò non esset adeò excellens adhuc in supernaturali prouidentia priuilegium, & eximium, ut Patres

omnes, in B. V. MARIÆ. & Apostolis predicant, & extollunt: cum id prius naturalis prouidentiae, non dum ordinariae supernaturalis foret. Tercio valget ratio quum hominum, qui peccare saepe mortaliter, venialiter quotidie omnes & singuli inclinantur: scilicet apparentem, nec ratione vacuam habent quantitas, quod extra naturalem sui prouidentiam extrahatur, ut peccent. Unde quarto inuidia & malignitatis morum difficile Deus excuteret, sicuti & volentis & auctoris actionem hic & nunc prauam, & peccatum, ac insuper auctoris peccati. Siquidem à connaturali prouidentia hominem extrahere debet peccatum propriamque infirmitatem & prouidentia extraordinaria fibique reuera, & quasi sequestrata dispositione vitetur ut peccatum existeret: iam si connaturaliter prouidentia erga rationales, ac liberas creaturas sit, posse, & defacto quandoque permittere peccatum facile argumento Auerrois satisfiet: concedenda enim est maior in praestare, à cuius prouidentia, & voluntate libera operans, eiusque operatio prouidentia est, atque operatio ipsa essentialiter non pendet, & circa rem cui conaturalius posse permittere, & permittere quandoque malum non sit: neganda vero de prouidente quilibet Deus est, à quo essentia sua, & operans libere, eiusque libera operatio dependet, & circa rem, cui malum permissio connaturalior est, cuius prouidentia permittit malorum etiam moralium connaturalitatem maiorem in mundi, & visibilis, & spiritualis fabrica à Deo intentus maxime inscribit: expressusque est Ecclesiæ: *Non possumus eis quidquam addere, vel auferre, quae sint Deus, ut timeatur*. Huius timoris potentissimum motum sumi ex creatis, & humanis mali, permissio peccati experimento cogita est: quare, & modum ad eam finem efficacissimum ac subinde connaturalissimum, ut idcirco sapienter ad eum locum tono primo Bollandi dixerit: *Sciendum est haec, quae videntur esse voluti symbola spiritualium rerum, quare si haec videntur ob quem facta sunt (etiam mala) omni prorsus carere defectu*.

QVÆSTIO IV.

An Dei prouidentia circa omnia omnino, & singula creata versetur.

Stensa iam, & expedita Dei prouidentia erga rationales creaturas liberas, earumque liberas actiones, etiam prauas, in quibus speciales occurrerent difficultates: de reliquis omnibus, in quibus eadem, & communis est ratio, & difficultas prouidentiae est disputare. Metu, cum specialis difficultatis quae in malis, & physice defectuosius creaturis, & monstruosis effectibus apparet, in simili de actionibus moraliter prauis, & monstruosis praeuenta proxime solutio.

CERTAMEN I.

Philosophorum errores, & affirmant sententia aliorum auctoritate, & dogmatica ex scriptura, & Patribus probatur.

1. Prouidentiam Dei erga singula, & omnia creata negauit saepe Aristoteles illam naturae solutribuens locis datis quaestione 2. certam. 1. numero 2.

Sed ætîmo Aristotelem eis locis solum negare, vel singularium, quæ talium, non autem specierum, siue eorum secundum specificam prædicatam, quæ continent, & horum prædicatorum ratione, & titulo omnia etiam indiuidua: quemadmodum S. Thad omnia indiuidua secundum prædicatam entis concurrere Deum dixit (ex quo & alij sic loquuntur) nequaquam indiuiduationem à concursu Dei implicatorie excludens (vt male intelligunt aliquot Thomistæ crassiores) sed titulum concursus ad indiuiduum totam indiuidui ostendens: & idem S. Doctor etiam docet productione indiuidui succedens loco corrupti specierum semel in mundo productarum perpetuati præuidere Deum, quia eorum singularium prouidentiam obinde negat. Rursus citari pro hoc errore Aristoteles potest eo fundamento, quo futurorum contingentium, & vtilissimarum rerum scientiam (siue qua prouidentia esse nequit) negasse dicitur: quod non satis solidum fundamentum est, vt explicatione mentis Aristotelis vidimus tom. 1. de Deo vno contr. 2. d. 3. (vbi de scientia Dei erga creaturas) satis constat.

2. In eandem errorem ite vult Clemens Alexand. 1. Stromat. post med. vbi inter errores Philosophorum in scripturam incidentium, nec intelligentium, hinc recenset. *Aristotelem autem venit in mentem esse ad lucem adducere prouidentiam, ex hoc Psalmi. Domine in celo misericordia tua, & veritas tua usque ad nubes. Quod, & ipsi tribunt Ambros. 1. Offic. cap. 13. circa med. Ethicor. 1. Nazian. orat. 33. 1. de Theolog. nam. 34. & orat. 5. de Theologia Nicetas in eius orat. 10. de pauperum amore ad verba, quin porins Epiphani. hæret. victim. Theodoret. 6. Græcanicar. affect. & in epistole diuini. decret. cap. de Prouid. Eusebius de præparat. Euang. lib. 15. cap. 4. Dazianus orat. ad Græcos, Licinius in vita Aristot. Auer. 12. Metaph. comm. 50. Rabbi Moyles lib. 3. cap. 18. & August. 5. de Genes. ad lit. cap. 1. ætîmo autem illum circa objecta diuinæ prouidentie non errasse, sed circa modum meditationis, vel immediationis, maxime, si eius certo sit, liber de mundo ad Alexandrum, vbi ait: maxime decere Deum omnia, etiam minima gubernare, & illis prouidere, quod ipsum de Platone censo: nam & sublimitas, tertium æquum, & corruptibilia, nec solum cælum, & Angelos, vt aliqui putant, diuinæ prouidentie subiecit in Timæo, seu libro de natura post initium & versus med. & dialogo 10. de legib. post med. ait. *Offices quanto penitus sunt, tanto arte vna in propriis ipsorum operibus & paria simul, & magna exquisitis absolutisque perficiunt. Deus vero, qui sapientissimus est, & curare potest, ac vult, parua, quæ facilius gubernari possunt, propter pueritiam, & ignauiam negliget? nullo modo. In modo ergo creatis aliquibus prouidendi solum Plato de prouidentia Dei forte errauit, de quo quæsit.**

3. Sed erroris huius contra diuinæ prouidentie vniuersalitem arguitur. Hieronymus in 1. Abacuc ad id, *mundi sunt cœli, nos ne videant malum*, vbi ait. *Abstrusum est ad hoc de ducere Dei maiestatem, ut sciat per momenta singula, quot nascantur calices, quotue moriantur: tinnitum, pulchrum, & muscarum, quæ sit in terra multitudo, quanti pisces in aqua nati, & qui de minoribus maiorum procedere debeant. Nec satis est, quod aliqui contra contextum respondent, negari à Hieronymo rerum earum abiectionem ac despicabilem scientiam, & prouidentiam à Deo successit, ac per momenta singula habitam, & habendam: satis autem ab huius erroris impostura liberam & Catholicam suam mentem Hieronymus explicuit, his immediatè subiunctis. *Non sumus tam fatui adulatores Dei, ut, dum potentiam eius ad inia deprimitus in nos metipsos iniuriæ facimus, eandem rationalium quam irrationalium prouidentiam esse dicentes. Solum ergo vult aliam esse, & nobiliorem rationalium quam irrationalium in Deo prouidentiam, quod & Paulus 1. Corinth. 9. illis verbis: nunquid Deo cura est de vobis? (vbi præfato errori fouet fauere) prius expellerat. Nimirum specialiori cura, & prouidentia, qua hominibus prouidet, legibus etiam & præceptis ad honestæ vitæ institutionem latis, quæ pro beatis honestatis omnis, & legis audiendæ incapacibus, ferri nequeunt: etiam, cum de iis ad homines leges feruntur.**

Curiosus. de Ortega de Deo vno, Tomus II.

4. Explorati ergo contra vniuersalem, & minutissimam erga creata omnia & singula errantes auctores sunt. Primo qui quæstion. 1. certam. 1. prouidentiam omnem Dei erga creata negarunt. Secundò: qui quæstion. 2. certam. 1. erga rationales omnes creaturas, vel homines saltem illam negabant. Tertio: qui eam erga actiones prænas & peccata inficiabantur quæstion. 3. certam. 1. Si enim his (quæ creaturæ certo sunt) horum sententia Deus non prouidet, procul dubio omnibus, & singulis creaturis eorundem sententia non prouidebit: illi item, qui Iob. 22. Dei prouidentiam ad sublimitatem non extendi ore, & errore Eliphaz aiebant. *Nubes latibulum eius, cardines celi perambulant nec nostram considerant.* Rabbi etiam Moyles lib. 3. cap. 18. qui ex sublimitatibus solum hominem ob intellectus præstantiam, & splendorem cura Dei dignum, eius prouidentia subiecit à qua sublimitas reliqua omnia excludit, teste etiam S. Thom. 1. p. quæstion. 22. artic. 2. corpor. Cæsar item Iulius ex hominibus Principes & Procetres solum Dei, siue Deorum suorum curæ esse, eorumque prouidentia subieci censuit, ni ex impostura, vel ex propria sententia Lucanus Cæsaris ad tumultuantem militem exhortationem his camminibus concinnauit, & reuoluit.

*Nunquam se cura Deorum
Sic premit ut vestra vita, vestraque saluti
Fata vacent: Procerum motus hæc cuncta sequuntur.
Humanum paucis vixit genus.*

Quibus Rabbi Moyles error ampliatur: dum Dei prouidentia ad Procetres solum homines restringitur, omni vniuersali cura à Deo, siue diis suis neglecta: quo, & mediata etiam ipsorum prouidentia erga profus neglectum ab ipsis hominum vulgus reicitur. Ex Mahometanis Auerroes, Auicenna, & Algazel negantibus Deum distinctam singularium scientiam, ac prouide negandæ de singularibus prouidentie fundamentum firmiter adstruentibus, solum Algazel ab ea negandi confectio non defecit. Auicenna enim tract. 9. metaph. c. 6. toto in bonorum ordinatione, & malorum permissione Dei prouidentiam probat. Auerroes autem singularium prouidentiam Deo attribuit, cuius testimonia recitat Marsilius in 1. q. 38. art. 3. & Ferrara 1. contragentes c. 50. sed tamen, homines in iis singularibus prouidentia Dei subiectis non recenset: cum eos expellat ab ea excludit vt vidimus q. 2. cert. 1.

5. Pauci ergo ex gentium Philosophis Deo singularium omnium prouidentiam negarunt, ex iis, etiam, qui addubitalle quandoque videntur, tamen aliquando in Catholicam veritatem de prouidentia Dei erga singula, & omnia creata naturali rationis ductu deueniunt: vt de Platone, & Aristotele vidimus num. 2. & Aristoteles quidem 12. Metaph. c. 2. ex constanti rerum ordine prouidentem omnibus causam causarum primam constantem, à corporeis secretam, & permanentem his verbis demonstrat. *Quoniam pacto ordo erit non existente aliquo, perpetuo, separato permanente, quod ipsum repetit quoties argumento de primo motore Deum demonstrat, vt vidimus tom. 1. de Deo vno controuers. 1. d. 2. Præterea, quæ ex lib. de mundo ad Alexandrum memorabamus num. 2. ac recitabimus de Dei erga minima, & vilia quæque cura, & prouidentia, similita recitatis eo num. 2. ex Platone: qui etiam in Phædone, siue de anima post medium huic ex socrate recitatæ sententiæ insulit. *Arbitratus sum intelligentiam omnia gubernare. & hoc modo ponere, quo optime se habeant: & Photinus apud Theodoret. 6. græcanicar. affection. de prouidentia post med. & Atticus apud Euseb. 15. de præparat. Euang. cap. 4. & ipsi Platonici, Catholice huic veritati adhaerere: sed & Cicero ex ordine rerum Deum vnum demonstrasse videtur vt citato tom. & controu. de Deo vno d. eadem 2. retulimus prouidentiam eandem Dei de singulis & omnibus creatis docuere Porphyrius teste Cytillo Alexand. 4. Dialogi de Trinit. & 3. contra Iulianum inter principium & med. Pythagore vero Philosoph. Principis exploratissima ea sententia fuit, ita de illo scribit Iulianus 1. de prouidentia sub init.**

Gg 2 Pytha

Pythagoras, quem quasi Magistrum suum Philosophia suspexit de natura & beneficiis Dei differens, sic locutus est. Animus per omnes mundi partes commens, (id est Deus quem mundi animus vocabant) atque diffusus, ex quo omnia que nascuntur animalia vitam capiunt, &c.

6. Porro veritas hæc non solum naturaliter evidens est (vt datis aliquot insinuat. & dum ratione agamus ostendetur) sed de fide etiam est passim in scripturis sacris tradita sapient. 6. *Equaliter est illi (Deo) cura de omnibus, cap. 12. Non est alius Deus, quam tu, cui est cura de omnibus, cap. 8. sapientia genita. Cum eo eram cuncta componens, cap. 14. Tu autem Pater prouidentia ab initio cuncta gubernas. Et rursus. Attingit à fine, usque ad finem fertur, & disponit omnia suauiter. Ecclesiast. 1. de sapientia, siue, vt creatam, & increatam complectitur, siue creatam solum, vel increatam, vt per creatam communicatur, siue formaliter, siue obiectiue: ipse creauit illam in spiritu sancto, & vidit, & dinumerauit, & mensus est, & effudit illam super omnia opera sua: (in quibus omnibus, & proprio cuique ordine, & dignitate elucet) & super omnem carnem (hominem scilicet, in quo præterea formaliter etiam est) secundum datum suum, & præbuit illam diligentibus se: & his quidem specialiter, & præcipue: quare & seorsim data dicitur: cum, vt sapientiam diligant, tum in eius dilectionis præmium, vt Salomoni, & aliis. Accedunt testimonia, quæ ad prouidentiam vniuersim, & speciatim erga rationales creaturas, earumque actiones, etiam prauas, antecedentium quæstionum certaminibus primis ex scriptura produximus. Mitto id sap. 11. *Omnia in mensura, & numero, & pondere constituit, que tametsi ad peccatorum insinuationem quibuldam, iuxta grauitatem peccatorum, æqualitatem dicantur, tamen, vt generale principium in omnibus Dei operibus asseritur, ad demonstrandam in hac particulari materia proportionem, & æqualitatem ad numerum, mensuram, & pondus fuisse seruatum: quare generalem ibi doctrinam, etiam speciali materię applicitam tradi docet Augustin. 4. de Genes. ad lit. cap. tert. quart. quint. & quæstion. ad Orosium cap. 89.**

7. Mitto etiam vrgentissimum, & præcipuum testimonium ex Matth. 6. & 10. & Lucæ 12. de Dei prouidentia erga passeres, ceruos, fœnum, lilia, capillos &c. quæ consonant dictis Psalm. 146. vers. 8. *qui producit in montibus fœnum, & herbam seruituti hominum qui dat iumentis fœcam ipsorum, & pullos coruorum innocentibus autem.* Quæ pro Dei erga minutissima, & vilissima quæque prouidentia inferius expendemus: vnde ad reliqua nobiliora evidens ducitur argumentum Christi etiam Domini (qui eo vsus est) auctoritatē confirmatum. Denique vniuersalem hanc Dei erga omnia, & singula quæque creatura, prouidentiam tota scriptura à capite, vt aiunt, ad calcem nos expresse docet Genes. cap. 1. usque ad hominis creationem: vbi irrationalium vniuersi creatio ornatus, dispositio, ac semina inditarum ipsi virtutum ad ægendum, atque eorum operationes, & fructus à Deo esse traditur: & in his ipsis capitibus erga creandum postea hominem, cui iis omnibus aulam apparabat (vt Iudeus Philo de mundi officio, & Patres plures recognoscunt) prouidentia elucet. Deinceps Scriptura tota instruendo, inducendoque homini ad rectam, honestamque vitam legibus, adhortationibus, conciliis, exemplis, minis, promissis, terroribus, beneficiis in sanctos, penitusque in scelestos impensis, ordine sæpe ad vtrumvis naturæ inuerso, vt plagis Ægypti, euerisione Hierico, & aliis Moysis, Iosue, & Prophetarum, ac noui testamenti miraculis stupendis insinuitur: quorum singula, & omnia Dei erga creata cuncta, & præcipue erga homines eorumque operationes, prouidentiam demonstrant. Ad eam ex scriptura ostendendam loca notauit non pauca Chrysost. 1. de Prouidentia à colum. 5. & in acta Apostolorum cap. 1. à colum. 3. & alibi sparsim: quod & alij Patres mox citandi præstiterunt. Vberior ea in re Lactantius Firmianus secundo diuini institut. à cap. 10. Copiosior adhuc Saluianus libro primo & secundo de Prouidentia.

8. Vt autem adeo apertus scripturarum sensus non esset Patrum omnium, (qui non, nisi ex scripturæ men-

te sentiunt, & scribunt) in hanc veritatem confutans illum nobis perspicuum redderet: eam nos docuit à Patribus apud Clem. Rom. 1. Recognit. vers. med. & lib. 3. pag. 3. nonnullas patres prouidentie, & accommodatæ etiam recenset & lib. 8. pag. 4. ais: *generalis autem, & specialis partium simul, hoc modo est: quasi ad initio omnia fecerit Deus, & usque ad finem per singulos quosque prouidentiam gerat, vt vnicuique reddat pro operibus suis, illud quasi tantundem valet ac vt qui à nobis ad instar, vt Ioann. 1. gloriam, quasi vniuersi à Patre. Et quamuis de hominibus tantum postrema verba sint, tamen primis rationem dedit, quæ prouidentiam de omnibus rebus probat: maxime, cum eas pro meritis distributurus, & toto fere cap. ad singula, etiam vniuersam Dei prouidentiam descendere approbat. Non est autem nunc singulorum Patrum testimonia (quod tamen mentis esset) recitare; sed vnius tantum, (quod tamen mentis cum illustriora aliquot recitanda sint certamina, & quæ ceteros Patres recensito, ex Latinis Boet. 4. de consol. Prof. 6. & 7. & toto lib. 5. Hieron. ad id Matth. 11. Nonne duo passeres, & Ephel. 5. gratias agentes semper in omnibus ad Hierem. 32. post med. Nunquid difficile ad Zachar. 4. Septem isti oculi domini sunt. Ambros. 1. in offic. cap. 13. & 14. 1. Corinth. cap. 1. p. 4. August. 1. ciuit. cap. 11. & aliis lib. 10. cap. 14. ante med. & 3. Trinit. cap. 4. tract. 14. in Ioan. circa med. ad id *Pater venit hora &c. lib. 1. & 2. de ordine, 3. de lib. arbit. per totum. Cyprian. ad Demetr. apologia tota maxime pag. 2. Hilar. can. 5. & 10. in Matth. Prosper. lib. sententiarum ex August. sentent. 277. & 281. verba dant certam. 5. num. 6. Paulin. epistol. 36. de Prouidentia. Saluianus libris octo de eadem. Gaudensius Brixien. prefat. ad suos libros. Lactant. Firmian. 1. diuini institut. cap. 2. lib. 2. ac p. 8. lib. 7. de præmio & in Dei, à c. 7. & libro de officio hominis. Bernard. recapit. certam. quarto. Anselmus in elucidario præfationis circa medio, & sparsim latini reliqui Patres Dei erga cuncta prouidentiam, vel proponunt, vel supponunt.**

9. Consonant Latinis Græci Patres, Dionys. Areopag. de exilesi Hierarch. cap. 9. toto, maxime vultus, finem, vbi. *Primum enim est omnium principium, prouidentia: inferiuscule, vna quidem de omnibus actibus prouidentia, sine. Nos aperit, planeque docet, eam esse ad omnia pertinentem prouidentiam, & à de deus nominibus post med. iustitiæ nomine prouidentiam Dei erga omnia, & aliis; & his tradit. Diuina enim iustitia omnia disponit, & determinat: omniaque non confusa inter se, nec permixta custodiens in, quæ sunt, omnia quod cuique accommodatum est tribuit, pro ea, quæ vniuersum quodque totum, quæ sunt, attingit dignitas. De xerat autem de Diuina scientia cap. 7. vers. fin. omnia est artifex, & semper omnia componit: efficitque omnia in dissolubilibus coherencia, & ordinis omnium: sed quæ prius cum sequentium principis semper conuenit, & eorum vniuersi conspirationem, concentumque pulcherrime efficit. Concordant Iulianus Martyr. quæst. 146. ad Orthodox. Irenæ. lib. 2. cap. 45. post med. Clem. Alex. 7. Stromat. pag. 3. sub init. lib. 5. pag. 21. Pedagog. cap. 8. Iulian. Polux. epistol. 154. Nazianzen. orat. 1. colum. 2. orat. 3. & sequent. orat. 15. in plagam grandis. nota 1. orat. 16. de pauper. amore. nota 44. orat. 24. secundus de Theolog. Basil. homil. 8. in dicit. auct. tempore famæ ante med. orat. de preceatione colum. 2. Chrysost. 1. orat. seu lib. de Prouident. Homil. ad populum. Antioch. ante med. Nyssen. de infantibus qui præmaturo abortiuntur post init. orat. catechet. cap. 8. inter med. & fin. Athanas. contr. gent. longe à med. & vers. fin. orat. 1. contra Arrian. vers. med. de incarnatione verbi, & deuentu colum. 1. & 3. in Synopsi, lib. 15. Ecclesiast. 1. post med. Damascen. Dialog. cont. Manichæ. & 1. de fide cap. 12. à med. lib. 2. cap. 29. Nyssen. 8. Philosoph. potius Nemes. de anime facultatibus cap. 42. 43. & 44. Athenagor. lib. de Resurrect. maxime à med. Maxim. 48. de Prouidentia. Dorotheus de instit. fraxum. doctor. 17. Theodoret. decem sermonibus de Prouidentia & de curat. græcanicar. affection. Cyrill. Hierosolym. catech. 8. circa med. & 18. sub init. Eulabius Cesariensis. de*

de præparat. Euang. cap. 5. lib. 12. cap. 28. copiosius
Encas Gazzus in Theophrasto vers. med. & Julius Si-
renius locis citatis, quibus addit Theologorum om-
nium consensum cum Magistro in 1. d. 44. & 46. & 5.
Thom. 1. p. quæst. 12. & 3. cont. gent. à cap. 71. ad 75.
inclausus.

CERTAMEN II.

veritatis eiusdem demonstrationes Phi-
losophorum, & Patrum aucto-
ritate confirmata.

1. Primam demonstrationem attigimus supra ad
Providentiam Dei de nostris actionibus demon-
strandam; nempe naturalis ubique gentium omnium
hominum sensus, ex quo ad præcandum Deum cultu, fa-
cificiis, victimis publicis, vel orationibus & inuoca-
tionibus etiam privatis, non solum pro actionibus propiis,
sed eventibus in re quavis fortunatis, & infortu-
natorum avertione confugimus: quod enim universi vi-
dentur (inquit Aristot. 10. Ethicor. cap. 2. post med.) id
esse dicimus. Qui autem fidem hanc tollit, non valde cre-
dibiliora dicit. Etenim omnium de re quavis consensus
rationalis naturæ sensus est ab eius conditore cum ipsa
ratione inditus, quare falsus esse nequit, quin ab eius
auctore natura inclinata ad falsum oriatur, naturaliter,
quod est impossibile; tametsi ex accidenti, & merito Dei
rebutio providentiæ extraordinariæ possit adeo ad erro-
ris physici actum inclinari, de quo controuersi. de fide.
Hic autem, & naturæ proinde rationalis sensus recurren-
di precibus, cultu, & sacrificiis deputatis &c. pro re
quavis ad Deum continet essentialiter alium de diuina
omnium providentiæ, regimine, & dispositione; alias
in eo recursu ad eum cuius potestate, & providentiæ res
geni non fieret, erraret: ac proinde diuina providentiæ
rationalis naturæ lumine nota est. Hanc demonstrationem
exhibet Cic. 1. de natura Deorum sub iur. sin autem
(inquit) Di, neque possunt nos inuare, nec volumus, nec
timam omnino; nec quid agamus animaduertunt, nec
quod ab ipse ad hominum vitium promanare possit: quid
quod illos Diis immortalibus cultus honores, preces
adhibeamus.

2. Præclarior autem eam demonstrationem dedit Ne-
mostris de animæ facultatibus cap. 44. in hæc verba. Res
singulis regi providentiæ magno argumento est, quod na-
turaliter eius notitia hominibus est insita. Nam difficili,
& necessario nostro tempore statim ad nomen diuinum, &
preces confugimus: velut natura nos sine doctrina ad Dei
ipem perducere. Non autem sine doctrina nos natura ad id
ducere, quod eadem natura non fert, ut fiat. Nam in
repentinis perturbationibus, & timoribus sine electione, ne-
que deliberat, & tanquam aliquid consideramus, Dei
nomen inuocamus. Quidquid autem naturaliter quam-
que rem insequitur, in eo tanta vis est ad demonstrandum,
ut contradicere nihil possit. Nec minus viuide Tertullia-
nus 17. Apologeticè aduers. Gent. post med. hanc de-
monstrationem ita expendit. Vultis ex anima ipsius testi-
monio comprobemus? quia, licet carcere corporis, pressus,
licet infestationibus prauis circumscripta, licet libidinibus,
& concupiscentiis euigorata, licet falsis Diis exarscillata;
cum tamen respicit, ut ex crapula, ut ex somno, ut ex
aliqua valetudine & sanitate suam patitur, Deum no-
minat: hoc solo: quia proprie verus hic vnus Deus bonus
& magnus. Et quod Deus dederit omnium vox est. Iudi-
catis etiam confestatur illum: Deus videt, & Deo com-
mendo; & Deus mihi reddet. O testimonium anima na-
turaliter Christiana! Tertulliani Magistri hac in re simi-
lis, & ex parte transcriptor Cyprianus, lib. de idolol.
naturaliter confestetur, cum mens & anima sui auctoris, &
principis admonetur, dici frequenter audimus; o Deus!
& Deus videt: & Deo commendo: & Deo reddet: &

quod vult Deus: est Deus dederit. Atque hac est sum-
ma delicti, nullo agnoscente, quem ignorare non
possi.

3. Secunda demonstratio sumitur ex ordine, har-
monia, concordiaque constante, ac perpetua partium
contrariorum, ac dissimilium, motuumque vniuersi, sta-
tis, simulque legibus succedentium. Hanc demonstra-
tionem attingit primus Aristoteles 12. Met. cap. 1. verbis
hisc. Quoniam patto ordo est non existente aliquo, per-
petuo, separato, permanente? Quam ad verbum transcri-
psit Euseb. 7. de præparat. Euang. cap. 2. eandem exem-
plo illustri sensibiliorem fecit Athanas. orat. cont. gent.
vers. fin. dicens. Quemadmodum, si musicus, ubi lyram
adaptauerit, & gratia acutus, & media extremis ex arte
sua conuenienter, certum designatumque melos absoluat: ita
quoque Dei illa sapientia rerum vniuersitatem, & lyram
tenens, & aërea terrenis copulans, & celestia aëreis,
& vniuersaque cum singulis coaptans, circum agensque na-
turalis ag voluntate vnum mandum, mundique vnum
ordinem absolutum vult, & congruent: quæ licet de pri-
ma mundi conditione dicta videantur, de eius etiam in
eo ordine, & harmonia permanentia sunt dicta, illis
verbis: rerum vniuersitatem in lyram tenens: iam scilicet
factam: & quæ, ni à Dei providentiâ teneretur,
partium diversitate, & contrarietate ipsa discordaret, id
quod expressius, & luculentius dixit Boëtius 3. de con-
solar. prola 12. sub init. sic fatus. Mundus ex tam diuer-
sis, contrariisque partibus in vnam formatum minime con-
uenisset, nisi vnus esset, qui tam diuersa coniungeret.
Coniuncta vero naturarum ipsa diuersitas inuicem dissi-
ciaret, atque diuelleret: nisi esset vnus, qui, quod ne-
xit, contineret. Non tam vero certus naturæ ordo proce-
deret, nec tam dispositos motus, locis, temporibus, effi-
cientia, spaciis, qualitatibus explicaret, nisi vnus esset,
qui his mutationum varietates manens ipse disponeret.
Nec obcurius Damascen. 1. Fidei cap. 3. post med. quo-
modo enim aduersantes natura (ignis dico: & aqua, aëris,
atque terra) in vnus mundi complementum concurrissent
ad inuicem, & sine dissolutione perdurarent, nisi qua-
piam omnipotens virtus, & ea coniunxisset, & semper
conseruet indissoluta? & post alia in rationis huius con-
firmationem subdit. Non generitari talem tribuimus
potentiam: esto enim casus, temeritatisque generatio,
cuius erit ordinatio? Consilium vitæ, & perpetua.

4. Demonstrationem tertiam prædictæ proximam
ex quavis vniuersi parte, contrariis qualitatibus, atque
adeo diuersis formis figuris, dispositionibus, constante,
& persistente. Athanasius paulo ante recitata ex ipso
verba acute attingit, ac breui in simplicioribus, rudio-
ribusque mundi partibus expendit verbis hisc. Elementa
omnis sensibilis substantia, calida, frigida, humida, sicc-
ca in vnum contemporans, sua potentia efficit, ut illa sibi
mundo insessa non sint, sed vnam consonamque harmo-
niam in commune absoluant. Demonstratio autem hac
in nobilioribus aliis mundi partibus speciebus perfectio-
ribus, & perfectioribus singulis aptior, & aptior,
pro maiore cuiusque perfectione, est, ut vidit Augustinus
5. de ciuit. cap. 11. circa med. scribens. A quo est
omnis modus, omnis species, omnis ordo, à quo est men-
sura, numerus, pondus; à quo est quicquid natu-
raliter est, cuiuscunque generis est, cuiuscunque assi-
mationis est, à quo sunt semina formarum, forma semi-
num, atque formarum: qui dedit & carni originem,
pulchritudinem, vniuersalem, propagationis fecundita-
tem, membrorum dispositionem, salutem, concordiam:
qui & animæ irrationali dedit memoriam, sensum, apper-
tium, rationali insuper mentem, intelligentiam, volunta-
tem: qui nec solum cælum, & terram; nec solum An-
gelum & hominem, sed nec exigui & contemptibilis ani-
mantis viscera, nec auis pennulam, nec herba flosculum,
nec arboris folium sine suarum partium convenientia, &
quodam veluti pace dereliquit: nullo modo est credendum
regna, dominationes, & seruantes à sua providentiâ legi-
bus alienas esse voluisse. Quibus non naturalia modo,
etiam minima, ac vilissima, sed & politica, ciuilia, &
moralia, omni que Reipublice rationalis cuiusvis ordi-
nem diuina providentiâ quoad omnes eius partes sub-
iacere apertissime, & luculentissime demonstrat.

5. Luculentius tamen adhuc & cuiusvis animalis mem-
bris,